

Țara Noastră

Ambasadorul latinității: Contele de Saint-Aulaire

Cine nu știe azi de legătura noastră sufletească cu Franța?

Înainte de război se știa mai puțin, fiindcă la Paris nu există o specială slăbiciune pentru geografie, deodată însă cu primele deslănțuiri ale uraganului, latinii dela Dunăre au fost descoperiți.

Nicăeri orașul=lumină care strălucea în depărtări cu aureola lui legendară nu și-a înfipt mai adânc tentaculele miraculoase ca în sufletul acestui popor. Tot veacul al nouăsprezecelea spiritul public aici a fost într'o permanentă ipnoză față de Paris. De-o sută de ani a peregrinat neconținut dela Marea-Neagră spre malurile Senei tot ce-a fost năzuință de civilizație la noi. Din primul moment, când ne-am desmeticit din letargia seculară în care ne împinsese Turcii dela Stambul, noi ne-am frecat la ochi și am văzut cupola dela Domul Invalizilor. Ne-am dat așa de mult Franței, încât am devenit colonia ei intelectuală. Prinși de o frenezie cu adevărat isterică în tendința de adaptare la tot ce e francez, noi am prezentat la București multe decenii de-arândul fenomene de mimetism ridicol, clasa conducătoare căutând să ni se debaraseze de orice culoare locală pentru a păstra nestirbit contactul cu patrimoniul spiritual al Franței. A mai fost și în alte părți, desigur, o puternică penetrație culturală care radia dela Paris ca o rezultantă sau a contingentelor politice

sau a unor apropiieri sufletești, aspectul României însă e unic în această privință, fiindcă la noi nu s'a pus la contribuție numai foamea de civilizație a unui popor smuls din întuneric, ci toate imponderabilele morale ale originii noastre comune. Noi am intrat la Paris pe poarta mare a latinității, urmărindu-ne neconcentrat un sentiment intim familiar. Deaceia din colțul nostru noi ne bucuram și sufeream cu Franța, ca niște rude sărace. Victoriile și dezastrele ei, cu tot cortegiul lor sentimental se simțeau violent aici și pulsul nostru îl diriguia inima Franței. Eram atât de confundați cu ea, încât din primele zile ale războiului, la București, desrobirea Ardealului se vedea prin prisma vitrourilor sfărâmate ale Catedralei dela Reims.

Nenorocirea a vrut ca politicește să nu fi fost pusă în valoare această înrudire. Avem, firește, explicația chestiunii. Deși unirea Principatelor Dunărene, prima etapă a României moderne, se făcuse sub auspiciile lui Napoleon III, viața noastră de aici a suferit repede sfera de influență a vecinătăților.

E atât de frumoasă Franța, dar atât de departe, — suspina odinioară un patriot polon mi se pare, — și avea multă dreptate, și pentru el și pentru noi. După Sedan, în noua configurație de echilibru european politica noastră externă s'a făcut ca un act de rațiune dictat de un determinism fatal împotriva oricăror considerațiuni etice. Subt presiunea dela Berlin înjghebându-se Tripla=Alianță, Regatul Român a devenit acolitul ei, în vreme ce planul de expansiune a lui Bismarck galopând spre Bagdad, făcea popas la București. Primul nostru Rege oricât de atașat țării, pe care o slujea cu credință, nu putea deveni un obstacol în fața repercursiunilor de forță ale patriei sale de origine, deși mâna de prietenie care ni se înfindea din Germania trecea peste trupul încătușat al românilor din Transilvania. Prea slab pentru o împotrivire fâțișe și temperat în gestul lui de protestare de firești impulsuri familiare, Regele Carol a patronat vreme de 40 de ani afilierea României la un angrenaj de forțe lipsit de consacrarea simpațiilor noastre. Când a izbucnit războiul ne-am găsit într'o situație destul de încurcată: un Hohenzollern pe tron, inima noastră la Paris și tratatul de alianță la Wilhelmstrasse...

Nu s'ar putea spune că politica oficială a Franței a făcut deosebite eforturi ca să transforme o formidabilă influență culturală într'un factor chemat să schimbe raporturile celor două țări.

Dela Paris veneau aici cărți și piese de teatru, veneau admirabili conferențieri sau actori dela Comedia Franceză, cari smulgeau de obicei un ropot de aplauze. Parisul ne trimitea grațiile lui cam oboșite, și noi nu ne degajam o clipă de această cochetărie discretă, politicește însă eram finiți la distanță și categorisiți în lotul german. Această opinie tradițională a fost prea puțin modificată după războiul balcanic, pe urma căruia ne-am ales cu o augmentare de prestigiu, dar și cu o evidentă îndepărtare a conștiinței noastre publice de manevrele bătrânei perfidii austro=maghiare. Cu toate acestea, la 1914 marea conflagrație ne-a găsit într'o atitudine de izolare reciprocă.

Sufletește eram apropiați și aveam o precisă comunitate de interese, dar și de o parte și de alta ne simțeam reduși la simple manifestări platonice de prietenie, care nu puteau fi îndestulătoare atunci în hora morții. Se cerea deci o grabnică revizuire a legăturilor noastre, o rectificarea de mare viteză. Nu era nevoie numai de o intensă preparație diplomatică care să repare inacțiunea de decenii, trebuia o radicală răsturnare a unei orientări de stat cu toate consecințele. Puterile Centrale din moment ce s'a declarat neutralitatea României, înțelegându-și situația critică, au început să activeze la București cu o revărsare prodigioasă de energii. Cine cunoaște câtuș de puțin de desubturile acestor neobosite străduinși, știe că în adevăr nu erau o cantitate neglijabilă. Regatul Român era pus în fața unei tragice dileme cu cele două revendicări ale sale, de o parte Ardealul, de alta Basarabia. O seriare a pretențiilor noastre nu era o chestiune ușoară de calcul politic. Nu trebuie uitat că apăsarea moscovită de sute de ani la spatele Moldovei sfâșiate era un groaznic *memento*, că o colaborare militară cu rușii nu resuscita amintiri plăcute din trecut, că de trei părți ne găseam încercuți de dușmani. Aceste argumente și multe altele erau exploatate aici pe toate căile de abilitate agenților austriaci și mai ales de numeroșii reprezentanți germani cari năvăliseră țara, lăsând în urmă o ploaie de aur. Franța cu acea comprehensiune fulgerătoare proprie spiritului galic și-a dat seama că a sosit ceasul când România nu numai că poate fi smulsă din rezervoriul de forțe al câmpului advers, dar când la o cofitură a istoriei se pot așeza temeliele unei statornice înfrățiri între cele două popoare.

Această idee, care a schimbat cursul evenimentelor și a fost pecetluită cu râuri de sânge, ca mai târziu să șteargă cu buretele harta învechită a Europei Centrale, a fost susținută cu tărie din amândouă părțile. Nu numai cercurile politice din cele două capitale, dar opinia publică cu toate fibrele ei de simțire s'a agitat îndelung ca să desăvârșească noua noastră alianță. Parisul, instrumentând vasta rețea de apărare a Franței cu acea supleță vie care l'a mântuit de atâtea ori la zile de primejdie, din prima perioadă a marelui război și-a inaugurat aici laborioasa activitate de lămurire și propagandă, venită ca o târzie erupțiune vulcanică din straturile adânci ale unei mari civilizații. N'ar fi, desigur, un subiect ingrat dacă cineva ar strânge într'o voluminoasă operă accentele multiple în care a răsunit la noi chemarea frenetică a Franței. Au fost aici misiuni de oameni politici și diplomați, a venit generalul Pau ca zeci de mii de cetățeni să aclame pe calea Victoriei o străveche glorie militară în bătrânul mușfilat, s'a întors acasă de Max al nostru să spue versuri cari ne sbiciuiau nervii și cereau răsbunare. O întreagă pleiadă de misionari ai morței s'a grăbit să vie la noi și strângerea lor laolaltă, acum după potolirea furtunii, ar rămâne pentru generațiile viitoare ca o pagină impresionantă a celei mai dramatice svârcoliri din câte a înregistrat vre-odată sufletul sbuciumat al Franței.

Dacă ar fi însă să ne întrebe pe noi cine anume dintre toți francezii care ne-au întins o mână frățască pe vremea războiului a

concretizat mai limpede unirea celor două țări, ridicând-o în sferele de puritate morală a unei binefăcătoare comuniuni sufletești, și s'ar face un plebiscit al elementelor conștiente din țară, care să dea răspunsul, un singur nume s'ar desprinde de pe buzele tuturor: *Contele de Saint-Aulaire*.

* * *

Personalitatea distinsului diplomat și munca lui asiduă aici vor trebui să fie zugrăvite cu competență de cineva, care va avea la îndemână bogatul material documentar menit să înfățișeze zi cu zi opera metodică a unui om venit cu un plan bine definit în mijlocul nostru. Dincolo însă de îndeplinirea acestui program al oficialității, ambasadorul Franței de pe vremea războiului a pătruns atât de adânc în sufletul nostru încât amintirea lui va rămâne pentru totdeauna în istoria acestei țări care'l numără printre spiritele ei protectoare din occidentul latin. Ca odinioară Michelet sau Quinet, el n'a înțeles numai fitele tainice care ne legau de țara lui, n'a știut numai să reunească într-o singură balanță morală justificarea biruinței celor două state, ci a mers mai departe: s'a apropiat atât de mult de misterul pământului nostru, încât la plecare o parte din el s'a deslipit și a rămas aici. Ne-a cunoscut în vârtejul amețitor al alergării spre ideal și ne-a văzut de aproape subț apăsarea de plumb a dezastrului. Și într-o situație și într'alta, el analistul fin și pătrunzător, a putut smulge spovedania noastră întreagă. Poate tocmai de aceea ne-a iubit, și din făuritorul unei alianțe politice el a devenit ecoul unei profunde înrudiri sentimentale.

Contele de Saint-Aulaire din primul moment când a descins la București și-a marcat calitățile unei individualități distincte. În cadrul corpului diplomatic din capitala României de atunci, apariția noului trimis al Franței era de o necontestată superioritate. Sunt recente încă în memoria noastră personagiile care acum 15 ani în mijlocul unei frământări intense făcuseră din România neutrală un centru important de laboratoriu subteran al cataclismului mondial. Ca într'un film colorat de o sumbră pasiune interioară reapar actorii principali și figurile lor se desprind vii personificând, fiecare, alt cerc de interese și alt joc de culise. Reconstruim așa de ușor cele două tabere. De o parte emisarii Puterilor Centrale în frunte cu vom dem Büsche, ambasadorul german, și Contele Czernin; de alta reprezentanții Triplei Antante, domnul Poklewsky-Koziel ministrul Rusiei, Baronul Fasciotti, trimisul italian. Două puternice armate, cât văzute cât nevăzute, urzindu-și reciproc pierzarea și discutându-și terenul la fiecare pas. Noi eram ținta spre care se năzuia din ambele părți cu o strășnică cheltuială de energie și de intrigi savante. Pe o gamă nesfârșită jucau aici două orchestre puternice, aceeași macabră simfonie a morții, care sintetiza atunci încăerarea planietară.

Din fiecare parte porneau spre noi accente patetice de ispită sau amenințare. Subț flagelarea lor instinctele noastre de viață tresă-

reau clipă de clipă și lumea după preferințe ascultă pe unul sau pe altul. Când s'a ivit pe arenă Conte de Saint-Aulaire, mi-aduc aminte, s'a resimțit imediat aportul hotărâtor al unei personalități covârșitoare. Societatea românească înzestrată cu destule posibilități de control asupra manifestărilor spiritului francez, dar și cu o particulară sensibilitate orientală în înregistrarea valorilor, și-a dat seama dela început că are în fața ei în noul ambasador al Franței un rar exemplar de elită. Conte de Saint-Aulaire nu avea nimic comun în toată înfățișarea lui cu acei obișnuși înalți funcționari ai Republicei, inteligențe reci și corecte, cari de zeci de ani își făceau serviciul lor de biuro la Legația Franței din București. În locul unui continuator al acestei tradiții de amabilă politeță burgheză, cu formule clare dar fără adâncimi mari și fără întrebări deosebite, în Saint-Aulaire ne venise un intelectual chinuit de probleme, una din acele splendide încarnări ale occidentului pe care numai neastâmpărul creator al multor generații a putut să le modeleze. Ori unde se arăta silueta fină a remarcabilului diplomat, la o serbare sau într'un colț de saloan, el cucerea printr'o excepțională bogăție de însușiri. Descendent din marea nobleță franceză, coborâtorul unui mareșal dela Curtea lui Ludovic al XIV-lea, Conte de Saint-Aulaire aducea pe lângă prestigiul și eleganța unei vechi aristocrații și acea portire de naturaleță și spontaneitate cari înarmate cu o strălucită elocință isbuteau să răscolească în lumea noastră toate impulsurile cutropitoare influențe culturale de o sută de ani. În curând după venirea lui, ambianța Capitalei s'a înviorat de o atmosferă nouă. De pretutindeni resimțea fluidul magnetic pentru care organismul nostru sufletește era atât de susceptibil: — Venise Franța!

Am urmărit neconținut, aș putea zice ceas cu ceas, activitatea fără răgaz cu care în acele zile de nevroză spiritul veșnic trează al d-lui de Saint-Aulaire, gata deopotrivă și de ofensivă și de ripostă, țesea firele alianței noastre. Venisem doar din Ardeal, ca un glas răsleț smuls din vaietul celor mulți și înțelegând că ni se pune în cumpănă viața sau sfârâmarea definitivă, e prea firesc că vedeam la Paris punctul arhimedic al existenței noastre de mâine și vedeam în ministrul Franței la București un interpret oarecum al destinului. Negreșit că l'am cunoscut de grabă și prima noastră întâlnire a confirmat pe deantregul așteptările mele. N'am găsit numai un diplomat venit aici să câștige colaborarea armată a României și să se mulțumească cu un apreciabil profit pentru țara lui, ci o minte de larg orizont care dela înălțimea unor principii privea evoluția continentului și lămurea drumul prăbușirilor viitoare.

Pentru noi, trăgea concluzia logică a ideii naționale cu acel sentiment precis al diferențierei de rasă pe care i-l da mândria originii sale. Era documentat în detalii asupra Ardealului, și în măsură în care își verifica dreptul nostru el ne susținea cauza cu acel devotament cald al firilor drepte, cari din moși strămoși păstrează în sângele lor avântul desinteresat pentru lupta de idei.

Soarta a vrut ca acolo la Iași să vadă destăinuirea noastră cea

mare. După zilele de epeee în care soldații români au trecut peste brâu munților, după fărâmișarea pe atâtea fronturi a armatei și după cumplita retragere în Moldova, aproape un an întreg d. de Saint-Aulaire a stat cu noi pe acel petec de pământ care apăra într'un cerc de foc toate speranțele noastre și ale lui. Aici s'a făcut apropierea care nu se mai desface niciodată, aici sub aripile morții mâinile noastre s'au strâns așa de mult, că urmele le vom păstra totdeauna. Ar trebui în adevăr spiritul pragmatic al unui istoriograf sau poate mai bine talentul de observație diabolică a unui mare romancier, ca să poată prinde cineva în linii pripite măcar marea frescă a sbuciumului de atunci. La Iași, grămădit într'un colț de țară, întreg aparatul de simțire și de luptă al unui neam în frunte cu Regele lui, având în față ploaia de foc a frontului inamic și în spate haotica prăvălire surdă a colosului rusesc.

Ce încrușișarea teribilă de pasiuni, ce răsuflet grozav din gura otrăvită a sorții peste creștetele noastre!

Contele de Saint-Aulaire, n'a fost în acest vălmășag un spectator cu brațele încrușișate sau pur și simplu un reprezentant al intereselor țării lui. Mi-aduc aminte, alți aliați erau destul de desfăcuți de nenorocirea noastră și nu se lăsau influențați în umoarea lor decât de știrile de pe frontul la care erau direct angajați. S'ar putea reînvia destule amintiri, dacă ar fi să descifrăm din atitudinea străinilor dela Iași o scară emoțională a prietenilor în legătură cu tragedia din Moldova. Sunt atâtea și atâtea constatări interesante care îmi vin în condei. Nu voi uita de pildă niciodată liniștea indolentă a atâtor comandanți de armată ruși în fața pierderilor noastre. Sentimentul lor mi l'a exprimat Prințul Gagarin, secretarul Legației Rusești, care la o întâlnire în primele zile de așezare la Iași mi-a spus impasibil că Iașii e mai pictoresc decât București, deci oferă o reședință mult mai simpatică. Atâta avea de remarcat, el seninul prinț, după ce noi pierdusem țara ajunsă sub călcâiul nemților. Nu mult mai impresionabil mi s'a părut ministrul Angliei Sir Barklay, care în ziua a doua a luptelor de la Mărășești, când din ceas în ceas așteptam știri dela Marele Cartier asupra rezultatului care decidea de soarta Moldovei, mi-aduc aminte m'a oprit să-mi facă o foarte savantă dizertație asupra muștelor din țările calde, arătându-mi cu mare lux de argumente, că numai muștele din Mesopotamia se pot lua la întrecere cu cele dela Iași. Precum se vede aveam destui reprezentanți cât se poate de calmi ai marilor aliați cari nu păfimeau de crize de nervi când diviziile noastre erau ciuruite de mitralierele lui Mackensen. Ei bine, d. de Saint-Aulaire, nu numai că nu făcea parte din această categorie de privitori puțin sensibili ai dramei noastre, dar trăia cu noi toată goana senzațiilor și respira prin toți porii hoțărârea dârză de a ne apăra pe tecul de pământ. Era element activ în mijlocul poporului prins de un grozav cutremur. Se sbătea alături de el în deslănțuiri vii de patimă și în ochii lui miopi albaștri se putea ceti totdeauna buletinul situației noastre. Că în această vreme ne-a susținut neconținut în cererile

adresate aliaților, că de multe ori atitudinea lui diferea de a celorlalți miniștri străini, în favoarea noastră, că la zile de desnădejde glasul lui stăruitor venea să toarne încredere, foarte aceste și multe altele le pot arăta cu prisosință aceia cari aveau în mâinile lor conducerea noastră politică militară și ale căror contribuții vor verifica prin fapte adevărurile trecute la noi în conștiința publică.

Participând la toate evenimentele care atingeau soarta noastră, d. de Saint=Aulaire era și protector și sfetnic, dar era în același timp și receptacolul de fiecare clipă al nenorocirilor care ne loveau din belșug. Pare că-l văd în vechea casă boerească dela Iași cu fața crispată de veștile descompunerii rusești. Cât de aproape se simțea el de noi atunci, când vedea trecând pe str. Lăpușneanu batalioanele românești cu ochii vii și cu marș repede și cum se întuneca la defilarea muscalilor bolovănoși cari hăuleau târăgănat un cântec de pe Volga sau bolșevizați desonorau Marselieza cu chioful lor prelung venit dintr'un fund de prăpastie. Cum credea în biruința soldaților noștri și cum i=se umezea privirea în Piața Unirei, când ofițerii și soldații ardeleni foști prizonieri în Rusia își făceau intrarea ca voluntari în armata română.

Contele de Saint=Aulaire se coborâse atât de adânc în suferința noastră de veacuri că se sguđuia și el de fiorii revederii noastre. Așa, zi cu zi, prins în mreaja bucuriilor și amărăciunilor care se abăteau peste noi, a înțeles tot și a fost susținătorul cel mai devotat al unui popor nedreptățit. Când după trădarea rusească împrejurările ne=au impus armistițiul, el nu ne=a împins pe povârnișul sacrificiului inutil, dându=și seama că dincolo de nenorocirea momentului se mai poate nădăjdui o înviere. Ce clipe tulburătoare s'au trăit atunci !. După așa zisa pace în care eram gătuși, privirile noastre neputincioase se îndreptau spre Paris, căștile germane se iviseră la Iași de unde plecase misiunea franceză, invalizii își plimbau tăcuți muștrarea picioarelor de lemn, iar mulțimea de refugiați stătea pâlcuri biruită de decepție și de așteptare. Singurele clipe de reculegere erau atunci la Legația Franței, unde ne duceam în pelerinaj, ca să luăm vești de pe câmpul de luptă din depărtatul occident. În zilele calde de Iulie, mi=aduc aminte, ne întâlneam destul de des într'o casă unde stătea cu chirie marchizul de Belloy. Distinsul amfitrion ne oferea ceaiul, Robert de Flers își scăpăra spiritele ca niște vârfuri de florete, iar un colonel de stat major ne arăta pe o hartă progresele ofensivei Generalului Foch . . . Era o atmosferă de tristeță împrejur, partida noastră era pierdută, toate speranțele sburau spre linia de oțel a frontului de vest. În astfel de toropeală ca un simbol al înfrângerii obștești a căzut făptura dârză a lui Delavrancea și capul lui de leu l'au așezat în sicriu. La înmormântare ne=am adunat din toate părțile români și străini la o înfrățire mută în fața mormântului deschis. Saint=Aulaire adusese o coroană cu tricolorul francez și român, cineva o așezase în vârful carului mortuar de unde fălăia ca o amenințare. A doua zi am trecut pe la el să=i strâng mâna, nu mai rezistam la aerul de îngropăciune

generală din jurul nostru și hotărâsem să străbat nebunia rusească în drum spre Paris. I-am cerut un pașaport francez, l'am rugat pe Robert de Flers să-mi caute din piesele lui un nume cu inițialele mele, — m'a botezat imediat Olivier Guerot, — am confecționat pașaportul, mi-a mai dat un mesaj cifrat pe o hârtie de țigări către Ministrul Franței dela Stockholm și am plecat ducând cu mine de-alungul stepelor rusești încrederea în isbândă și amintirea privirei adânc scrutătoare a Contelui de Saint-Aulaire.

* * *

Ne-am revăzut peste câteva luni la Săliște lângă Sibiu, unde admirabilii noștri țărani se adunaseră cu miile la praznicul libertății să-l vadă pe omul în care a vibrat durerea lor. Era atât de mișcat în fața acestei mulțimi, că neștiind ce să le spună m'a îmbrățișat și m'a sărutat . . .

Țăranii își scosese rălăriile și era tăcere de biserică împrejurul nostru.

Nu le-am putut roși decât trei cuvinte :

— E fratele nostru . . .

OCTAVIAN GOGA

Sărbătorirea P. S. Episcopului Nicolae Ivan

— Cuvântarea omagială ținută în ședința festivă a adunării
eparhiale —

Prea Sfințite Domnule Episcop,

Reprezentanții clerului și ai poporului din eparhia Clujului, întruniți în această adunare anuală, simt necesitatea sufletească de a exprima astăzi, prin rostul meu, sentimentul profund și unanim de grațitudine pentru tot ce ați putut face, în interesul binelui obștesc, până la vârsta respectabilă de 75 de ani, dar mai ales pentru realizările importante, care încoronează strădaniile celui dintâi deceniu de muncă colectivă a diferitelor corporațiuni și așezăminte, pe cari P. Sf. Voastră ați izbutit a le chema la viață, a le coordona și îndruma la spornică lucrare, priveghindu-le toți pașii cu cea mai trează și mai caldă atențiune părintească „din straja dimineții până în noapte“.

În opera de naționalizare a Clujului și de restaurare a bisericii ortodoxe române în vechile ei drepturi, sfărmate de intoleranța confesională și de urgia politică a trecutelor stăpâniri străine, P. Sf. Voastră ați luat, în cursul acestui deceniu, o parte covârșitoare, cunoscută și lăudată de toți cei ce au ochi să vadă și cugetare obiectivă să poată prețui faptele și oamenii după justa lor valoare.

Dacă orașul acesta, — considerat drept capitală a fostului principat ardelean și monopolizat în trecut de elemente strecurate aci cu scopul de a perpetua o dominațiune străină de sufletul populației autohtone, — nu a putut să aibă până la 1918 pentru cultura noastră o importanță așa de mare ca a Sibiului și a Brașovului, cu atât

mai accentuată a devenit importanța lui științifică, culturală și religioasă-bisericească în ultimul deceniu.

Respectul adevărului ne îndeamnă să arătăm însă, că preoții și țăranii români au bătut adeseori și în trecut la porțile Clujului, care au rămas timp îndelungat zăvorâte strașnic în fața repetatei lor încercări de a pătrunde între zidurile lui. Abia în jumătatea a doua a veacului al XVI-lea, când orașul acesta devenise centrul înversunatelor discuțiuni religioase între diferitele curente ale protestantismului ofensiv, — în luptă cu catolicismul împins în defensivă — li s'a îngăduit și preoților români să țină aci sinoade pentru tălmăcirea Scripturilor sfinte și pentru o îndrumare nouă a activității lor pastorale.

În documentele timpului ni s'a păstrat amintirea sinodului convocat în iarna anului 1570 aici la Cluj de către episcopul român Pavel din Turdaș. Acest episcop îndemna pe toți preoții de subascultarea sa, să nu lipsească dela sinodul, pe care în terminologia de astăzi l-am putea numi congres biblic, și le impunea, să aducă bani, spre ași cumpăra cărțile românești apărute până atunci: Psaltirea și Liturghia.

Iată deci, că încercarea de răspândire a cărții românești din cetatea Clujului găsește un punct de sprijin în silințele tradiționale ale bisericii străbune, la o distanță respectabilă de 360 de ani vechime. Păcat că tradiția aceasta de lumină a fost lipsită din cauza vitregiei timpurilor, de continuitatea necesară spre a da, sub raportul vieții sufletești rezultate durabile.

Schimbările cârmuitorilor politici dela sfârșitul secolului al XVII-lea au produs și în viața sufletească a poporului român din regiunea Clujului sbuciumări, în cursul cărora însă acest popor de iobagi — deși lipsit de sprijinul permanent, pe care îl aveau românii liberi din sudul Ardealului în legăturile neîntrerupte cu domnii și vlădicii Țării Românești — a știut da totuși adeseori dovezi grăitoare de solidaritate neclintită cu restul neamului românesc de pretutindeni și de laudabilă statornicie în vechia sa credință.

Această impunătoare atitudine a poporului drept credincios din părțile Clujului, ca și din întreg restul Transilvaniei, arată vigoarea și puterea de rezistență a sufletului național în fața tentativelor seculare de a-l desbina, înstrăina și înfrânge.

Mulțumită acestei rezistențe tradiționale a putut să reinvie vechia citorie a lui Ștefan cel Mare: episcopia Vadului în forma ei actuală cu centrul în Clujul ajuns acum pentru totdeauna sub stăpânirea românească.

Alegerea și înscăunarea P. Sf. Voastre la conducerea acestei episcopii a fost o clipă istorică rară, o manifestare vădită a dreptății divine, etern triumfătoare, și un prilej de legitimă bucurie pentru toată suflarea românească.

La locul acesta de muncă, de luptă și grea răspundere duhovnicească P. Sf. Voastră ați adus scânteia duhului de jertfă, pe care o ați moștenit în atmosfera satului natal dela vrednicul de pomnire popa Ion din Aciliu, pe care documentele secolului al

XVIII-lea, atât de sbuciumat în viața poporului nostru, îl înfățișează în lumina simpatică a luptătorului neînfricat, care părăsindu-și familia și satul pleacă pe drumurile primejdioase ale Vienei și ale Rusiei gata în orice clipă a se sacrifica pentru salvarea credinței străbune din mreșile ce-i căutau pierzarea.

Scântea aceasta v'a călăuzit întreagă activitatea publică de peste o jumătate de veac. Ca învățător în Săliște, ca protopop în Orăștie și Alba-Iulia, ca redactor la „Telegraful Român“, asesor consistorial și profesor de religie la liceul de stat din Sibiu, nu ați lipsit niciodată dela locul de datorie, de luptă și de sacrificiu pentru interesele obștești, cărora ați știut totdeauna să le subordonați pe cele particulare.

Insușirea de căpetenie, ce ați adus din casa părintească și care vă împodobește așa de fericit vârsta bătrânețelor active, o găsim în irezistibila pornire spre fapte, în neastâmpărul și setea de creațiune, din care au izvorât numeroase inițiative și înfăptuiri, perpetuându-vă numele atât între credincioșii arhiepiscopiei Sibiului, cât mai ales între cei ai eparhiei Clujului.

A fost un ceas binecuvântat și plin de îmbucurătoare consecințe, când ați descălecat cu un dulap de acte, cu o masă și două scaune la Cluj, unde ați reușit în timp așa de scurt a restaura și organiza temeinic episcopia dispărută în viforul primelor decenii involburate ale veacului al XVII-lea.

Mulțimea înfăptuirilor solide ale unui deceniu de muncă pricepută și însuflețită dă dovada deplină, că în împrejurările date omul cel mai potrivit pentru conducerea acestei eparhii nu putea fi decât un om al faptelor.

Rolul acesta de om al faptelor l-ați îndeplinit cu deosebită vrednicie și continuați a-l îndeplini, Prea Sfințite, ca omul care în tot cursul activității publice de 52 de ani nu v'ați oprit nici odată la calea jumătate.

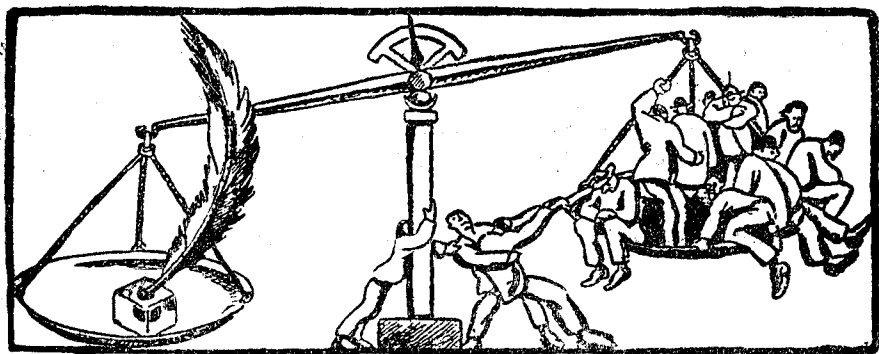
Recunoștința clerului și a poporului ortodox român nu va întârzia să sublinieze această activitate mai bogată în roade binecuvântate decât oricare alta, în toț cuprinsul Patriarhiei române.

Mai presus decât recunoștința aceasta va picura însă mângâierea eternă în sufletul P. S. Voastre răsplata lui Dumnezeu, pe care l-ați slujit prin fapte asemenea omului din Evanghelie „care a săpat afund și a pus temelțiile casei sale pe piatră, iară vărsându-se apele, s'a lovit râul în casa aceea și nu a putut să o clătească, pentru că era zidită pe piatră“ (Ev. Luca VI, 48).

Pe piatra credinții ați clădit, Prea Sfințite, și ați înălțat altare de închinare. Ele vor dăinui în veac. Oricât de vijelios le-ar izbi valul vremilor călătoare, nu le vor putea surpa. Avem însăși făgăduința Mântuitorului, că ceea ce s'a clădit pe piatra credinței, nu poate fi biruit nici de porțile iadului.

În această făgăduința sfântă și mângâiere divină veți afla, Prea Sfințite, răsplătirea întregii activități, închinată, din fragedă tinerețe până la adânci bătrâneți, bisericii și neamului nostru.

I. LUPAȘ

Anul preparator și anul de bacalaureat

— Legislații revoluționare —

Legislațiile excepționale care răsar la vremuri extraordinare, sunt dictate de moment și numai pentru durata timpului.

În asemenea legislații se face abstracție dela seria de considerente obișnuite în materie, fiindcă nu este nici timp, nici posibilitate de a chibzui mult, date fiind împrejurările, care cer cu stăruință soluții, imediate soluții...

Dar soluțiile acestea sunt pentru o stare de lucruri excepțională și nu se gândește nimeni să fie considerate ca definitive. A trecut timpul critic, vor dispărea și ele, căci pentru timpuri normale altele sunt regulile înfocmirilor menite să reglementeze viața unui popor.

Noi românii facem excepție și în punctul acesta. La noi legislația se găsește încă tot în faza revoluționară, deși 12 ani au trecut, har Domnului, dela vremile tulburi ale începutului acestui stat întregit.

Dar tragicul chestiunii este, că nu ne dăm seamă de loc de situația aceasta nenorocită și mergem înainte în perfectă bunăcredință, că sunt toate în rânduială și e normal să fie astfel. Structura noastră școlară creată după război e greșită, și neavând un punct fix de razim a ajuns într'o stare de labilitate, care începe să ia proporțiile unei catastrofe. Nu mai vedem nici firul logic, ca școala română să fie în nota cerințelor naționale, sociale și culturale ale statului român.

Iar legătura strânsă, ce ar trebui se existe între învățământul primar, secundar și superior, o suplinesc creațiuni dubioase și măsuri excepționale, ca examenele de primire, anul preparator și mâine anul de bacalaureat.

În situația aceasta, suntem fatalmente constrânși să recunoaștem că nu am fost capabili să organizăm învățământul public și a trebuit să recurgem în tot timpul acesta de doisprezece ani la expediente. Evident, că mai puțin a putut fi vorba de soluționarea bagajului nostru școlar din Ardeal, unde problemele dela începutul României întregite sunt și astăzi complect în picioare. Astfel e teza confesională, care e neatinsă. Dl. Vasile Goldiș a ridicat-o în adunarea consiliului superior bisericesc, dar a rămas deocamdată la atâta. Iar teza minoritară este încă tot obiect de târguială politică pentru fiecare guvern, ce se succede la putere.

În felul acesta bugetul ministerului de instrucțiune s'a sporit cu miliarde, deși cu jumătate ar putea fi acoperite toate cheltuelile școlii românești, dacă i s'ar da organizația potrivită. Dar lugubra fatalitate nu ne îngăduie să gășim calea cea bună.

* * *

Pentru a ilustra situația va trebui să ne oprim puțin la anul preparator, care tocmai în zilele acestea va fi înmormântat prin o nouă lege, care se numește „an de bacalaureat“ și s'a depus de abia de câteva zile pe biuroul Senatului.

Anul preparator figurează abia de un an în învățământ și a fost introdus acolo în urma dispoziției legii guvernului liberal, care prevedea ca deodată cu înființarea liceului de șapte clase, să se organizeze și un curs pregătitor în cadrele Universităților. Cum acest curs pregătitor n'a putut fi organizat în anul școlar 1928/29, a rămas să ia ființă anul acesta.

Dar s'au ivit mari nedumeriri dela început asupra caracterului anului pregătitor. O seamă de oameni pretindeau, că anul pregătitor privește exclusiv Universitatea și va servi la instrucție în anumite materii introductive.

Alții din contră, susțineau, că anul preparator s'a înființat în scopul de a completa cunoștințele de liceu ale elevilor, dată fiind, că liceul a fost redus la șapte clase. Anul pregătitor va trebui să fie deci mai mult un an de perfecționare din studiile naționale, ca istoria, literatura română, geografia, pentru care nu fusese timp suficient în liceul cu șapte clase. Motivarea aceasta însă nu putu să convingă în deajuns lumea, deoarece se ivi nedumerirea: de ce s'a mai făcut reducerea liceului la șapte clase, dacă mai era necesitate acolo pentru un an de studii?

Pusă chestiunea în fața forurilor universitare, dela început s'au divizat părerile. Unii au respins pur și simplu anul preparator, pe motiv că nu poate fi încadrat în învățământul universitar, iar cursu-

rile de cultură generală aparțin liceului. Alții au găsit că este bine, dacă se instituie anumite cursuri introductive pentru o serie de studii universitare și au primit anul preparator, dar numai în cadrele anului întâi. Iar alte facultăți l-au instituit ca an de studii separat, majorând astfel anii de universitate cu un an, fără suficienta bază legală. Astfel ne-am pomenit cu facultăți, care au anul pregătitor și cu altele cari nu îl au.

În orice caz străinătatea a rămas neclintită pe punctul său de vedere și respinge dela Universitățile sale pe absolvenții noștri cu șapte clase, și probabil că-i vor respinge și cu anul preparator, fiindcă acolo nu se cunosc asemenea inovații de o zi, care în România sunt atât de dese.

În situația aceasta ministerul nu putea face altceva, decât să revină. Și astfel după o experiență foarte fristă de un an, anul preparator a fost definitiv suprimat și înlocuit cu anul de bacalaureat, lăsând pe cei atinși de această nenorocire școlară ca să-și facă bilanțul, cum vor crede mai bine. Părinții cu cheltuelile, băeții cu anul pierdut. Doar o singură chestiune, dacă mai turbură pe cei în drept: Ce se întâmplă cu cei cari nu vor trece examenele anului preparator? Aceștia nu vor putea să repete anul, fiindcă acesta nu mai există. Dar nu vor putea fi înscriși nici la Universitate, fiindcă au numai șapte clase, iar acum se cere anul de bacalaureat. La anul de bacalaureat nu se vor putea întoarce, fiindcă ei mai au un bacalaureat, pe cel de șapte clase.

Astfel ministerul recurge iarăși la un expedient, cum s'a făcut de altfel întotdeauna în țara aceasta. Instituie, nu a opta clasă de liceu, cum ar fi logic, ci anul de bacalaureat, un fel de alt an preparator, dar acum atașat liceului și nu Universității, cum a fost anul preparator.

Nu va fi, deci, pentru nimeni de mirare, dacă lumea stă și așteaptă să se isprăvească odată cu nebunia aceasta, care compromite întreg învățământul românesc. Căci iată fisionomia liceului nostru în timpul anilor din urmă:

- a) Liceu de opt clase cu un singur curs secundar.
- b) Liceu de opt clase, cu două cursuri, unul inferior de patru clase, celălalt superior.
- c) Liceu de șapte clase cu două cursuri, unul inferior de trei clase, celălalt superior.
- d) După legea bacalaureatului: Liceu de șapte clase fără bacalaureat cu două cursuri, unul inferior cu trei clase, celălalt superior, iar pe deasupra încă un an de bacalaureat.
- e) Sau: Iarăși un liceu de opt clase, cu două cursuri secundare, unul inferior de patru clase, altul superior.
- f) Sau: Liceu de opt clase cu un singur curs.

Iar absolvenți de liceu avem:

1. Cu opt clase și bacalaureat.

2. Cu șapte clase și bacalaureat.
3. Cu șapte clase, bacalaureat și an preparator.
4. Cu șapte clase, fără bacalaureat, dar cu an de bacalaureat.

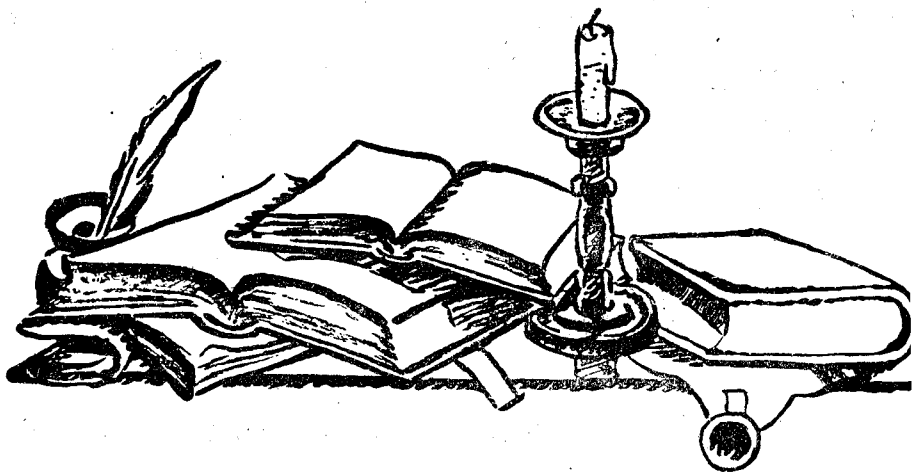
Va trebui să se institue un oficiu de stat, care se țină în evidență puterea de valabilitate pentru diferitele servicii a atâtor diplome diverse.

Inchipuiți-vă, că fiecare schimbare a provocat în mod logic răsturnarea întregului sistem școlar de până aci, înlocuind și modificând programul de studii, împărțirea materialului, orele, cărțile didactice...

Eu cred, că ar fi timpul să ne mutăm, cu legislația noastră școlară, în altă țară!...

OCTAVIAN PRIE

Pagini de istorie

D. A. Sturdza și chestiunea națională

I.

— Scuzele dela Iași —

După moarte lui Ion C. Brătianu, survenită în Mai 1891, a urmat la șefia partidului liberal, pentru câteva luni numai, Dimitrie Brătianu, iar după moartea acestuia, Dimitrie A. Sturdza.

Dim. A. Sturdza a condus partidul liberal 16 ani, în care interval a fost de trei ori prim-ministru, dela 1895 la 1899, din Februarie 1901 la sfârșitul anului 1904, și între 1907 și 1908; în total nouă ani.

În acest timp, D. A. Sturdza a adus, de sigur, servicii țării și partidului său, din nefericire însă, prin sectarismul și spiritul său îngust, a imprimat partidului o mentalitate „sui-generis“, pe care nu o avea sub Ion Brătianu și care, statornicindu-se, dăinuiește și astăzi.

Cercetând activitatea și realizările lui Sturdza, ca șef de partid și șef de guvern, putem înregistra la activul său, rezolvarea crizei economice dintre anii 1899—1901, prin reformele financiare și economice *) efectuate în cursul guvernării dela 1901—1904; la pasivul său însă, atitudinea în chestiunea națională.

*) Cu rezerva, că acele economii au dezorganizat armata.

Această chestiune pasiona, la începutul ultimului deceniu din secolul al XIX-lea, opinia publică românească în grad deosebit, primul-ministru Bánffy inaugurând în Ardeal o eră de persecuțiuni sălbatice, care a culminat în procesul memorandumului. De indignarea pe care această atitudine o provocase în România, s'a folosit șeful partidului liberal, de curând ridicat la această înaltă demnitate, în scopuri de partid, pornind campanie de răsturnare împotriva guvernului prezidat de Lascăr Catargiu.

În întruniri publice, în Senat, Sturdza a ridicat chestiunea națională, înfierând sistemele guvernului maghiar, criticând cu asprime atitudinea guvernului Catargiu-Carp, și declarând că acesta avea datoria să lucreze „ca un samsar onorabil în relațiile dintre Monarhie și românii din Ungaria“. Cu alte cuvinte, cerea amestecul guvernului român în chestiunile interne ale Austro-Ungariei, atitudine pe care nu și-o putea îngădui față de o mare putere, un stat de talia României. Sturdza știa bine acest lucru, totuși a pornit, pe această chestiune, campanie violentă contra guvernului, ca să-l facă nepopular și urât de opinia publică și să-i creeze dificultăți.

În Octombrie 1895, retrăgându-se guvernul Catargiu-Carp din cauza unor disensiuni ivite în sânul cabinetului, și nicidecum doborât de campania opoziției liberale, Regele Carol a încredințat formarea noului guvern lui Dimitrie Sturdza. Intervenind însă, cum era de așteptat, ministrul Austro-Ungariei, Sturdza, ca să poată veni la guvern, nu s'a dat înapoi de a-și renege trecutul și a cere scuze în mod formal.

În acest scop, rușinându-se să se umilească chiar la București, unde plânsese de atâtea ori suferințele ardelenilor, s'a dus la Iași și, în ziua de Vineri 13 Octombrie 1895, la întrunirea publică organizată de guvern, a rostit următoarele cuvinte:

„În chestiunea națională situația noastră este clară și netedă. Avem să ne abținem cu toții dela orice act de agitație în afacerile interioare ale statelor vecine și în special ale Austro-Ungariei... Monarhia austro-ungară, așa cum este constituită, este o necesitate de prima ordine pentru echilibrul european, ca și pentru siguranța Regatului nostru. Ne bucurăm de orice act, care așază pe baze temeinice relațiunile noastre cu Austro-Ungaria, liniștind la noi spiritele și înărrind dincolo armonia; căci silințele noastre trebuie să tindă a menține, între amândouă statele, relațiunile cele mai amicale“.

Iar, ca complectare, peste câteva zile, *Voința Națională*, oficiul liberal de pe vremuri, făgăduiește formal intenția de a-se amesteca în afacerile Ungariei: „S'a mai răspândit încă o vorbă: că ne amestecăm în afacerile interioare ale statului ungar; nici aceasta nu este exact“.

Capitulare pe toată linia, renegare a trecutului recent și scuze umiltoare, pentru a veni la putere!

Ministru plenipotențiar al Austro-Ungariei la București era pe atunci contele Welsersheimb și prim secretar Constantin Dumba,

ambasadorul de mai târziu dela Washington. Ambii, pentru a accentua satisfacția dobândită din partea primului ministru, au ținut să comunice unor membri ai opoziției, printre cari Titu Maiorescu și Petre Carp, textul exact al scuzelor lui Sturdza, înainte chiar de a fi fost rostite.

Reprezentanții Monarhiei cunoșteau dinainte cuvintele pe care avea să le rostească Sturdza la Iași, ceea ce dovedește că intervenția lor avusese loc, și că se impusese șefului guvernului român să le supună, spre prealabilă aprobare, pasagiul respectiv din discursul său, dacă nu l'a redactat chiar Welsersheimb.

* * *

Aceste scuze rușinoase și umilitoare, nu atât pentru țară, ci pentru acel care le rostea, dacă au fost din fericire ultimele rostite de un ministru român față de o țară străină, n'au fost însă și cele din urmă. În situația de a-se umili s'au mai găsit doi miniștri, tot liberali, și țara, care cerea să ne umilim, era tot Austro-Ungaria.

În 1868, la putere erau liberalii și prim-ministru era Ștefan Golescu. Din cauza izgonirii câtorva familii evreiești din Bacău de către prefectul Lecca, ca răspuns la o interpelare, Ștefan Golescu, în acelaș timp și ministru de interne, își apăra prefectul cu atâta căldură, dar și nedibăcie, încât, prin discursul său, ofensează Austria. Pentru a nu provoca un conflict, se vede silit să revie, declarând în Cameră că n'a vroit să ofenseze Austro-Ungaria, și imediat demisionează.

La 15 Noembrie 1881, Ion Brătianu, având pe Eugen Stătescu ca ministru de externe, deschide Parlamentul cu un mesaj în care se spunea între altele :

„Comerțul nostru întâmpină, adesea, la exportul pe frontariile pe uscat, felurite piedici și, dela un timp încoace, sub cuvânt de epizootie, el este chiar amenințat de a-și vedea închise cu desăvârșire acele frontarii, în ce privește exportul nostru de vite mari“.

În textul francez care se distribuise miniștrilor străini asistând la solemnitate, pasagiul suna : „*Sous prétexte d'épizootie*“.

Guvernul austro-maghiar întrerupe imediat (24 Nov.) relațiile diplomatice cu România, rechemându-și însărcinatul de afaceri, și Eugen Stătescu se vede să retracteze, astfel că relațiile se restabilesc la 16 Decembrie 1881.

Am menționat și aceste două evenimente din trecutul României, fără însă a vroi să le asemănăm cu scuzele lui Sturdza. Dimpotrivă! Sturdza a renegat, prin scuzele sale, o atitudine pe care a avut-o când era în opoziție, pe când Ștefan Golescu, comișând o gafă în toila discuției, voită poate, a revenit în urmă pentru a nu crea dificultăți țării sale, a tras însă și toate consecințele, demisionând. O atitudine cât se poate de demnă.

Deasemenea, Ion Brătianu și Eugen Stătescu la 1881. România nu intrase încă în Tripla Alianță și, pentru a-o sili la acest pas, Austro-Ungaria îi făcea tot felul de dificultăți și șicane, printre care erau și piedicile ce se puneau exportului nostru de vite, pe atunci, pe lângă cereale, cel mai important articol al exportului nostru.

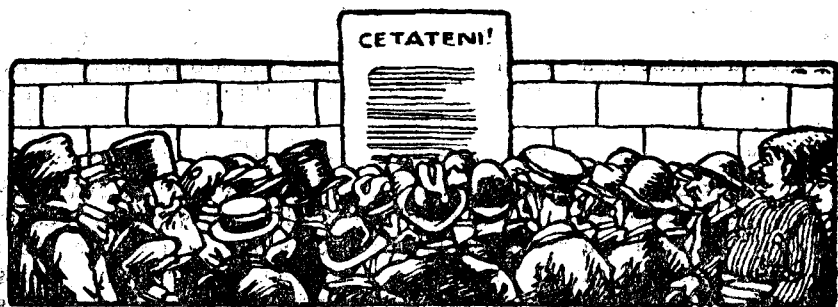
Exasperat de aceste șicane care păgubeau economia națională, Brătianu a introdus în mesaj pasagiul cu pricina, de sigur însă cu învoirea și aprobarea regelui Carol, care, ca suveran, îl și semnase și chiar rostise. România era astfel în dreptul ei, și mesajul nu spusese decât adevărul. A fost totuși siliată să revie, pentru că nu putea să riște un conflict cu puternica Monarhie habsburgică. Era deci natural ca guvernul Brătianu să dea înapoi.

A făcut-o însă cu mult tact și, evitând primului ministru dureroasa umilință în fața Parlamentului și a lumii întregi, s'a sacrificat Eugen Stătescu, rostind el, ca ministru de externe, formula umilitoare, deși nu redactase mesajul. A tras apoi consecințele, demisionând.

Dimitrie Sturdza însă a cerut scuze ca se vie la putere.

V. P. RÂMNICEANU

Cronica politice interne

Diversiunea

Arena politice noastre interne, populată și alminteri de nume-roase paiețe tragice, ne-a oferit în decursul ultimei săptămâni un sup-liment de spectacol, deopotrivă de jalnic și de grotesc.

În fiecare zi, la ora agreabil prelungită a aperitivelor bucureș-tene, importante detașamente de jandarmi au fost scoase din cazarmă și postate la ușa administrației ziarului *Viitorul*, având ordin dela d. Al. Vaida, ca în numele sacralului principiu al libertății scrisului, apărat cu frenezie de partidul național-tărănist încă de pe timpul opoziției, să împiedice cu forța răspândirea oficiosului liberal. Un asediu în toată rânduiala, care, debutând cu toate aspectele înșelătoare ale unui act de energie, n'a reușit decât să ilustreze încă odată lamentabila lipsă de seriozitate a unui guvern, săltat la cârmă pe urma rățoielilor sale revoluționare, și foarte dispus să continue trista farsă a ascen-siunii sale pe treptele norocului printr'o caricatură a dictaturii. Cu noașteji legenda regelui Midas, subt a cărui atingere totul se prefăcea în aur. Personagiu mai puțin mitologic, d. Iuliu Maniu pune pecetea ridicolului pe toate faptele sale.

La început, bătălia cotidiană de pe calea Victoriei s'a angajat numai între agenții, înarmați cu baionetă și cartușieră, ai puterii exe-cutive, și poporul arămiu al vânzătorilor de gazete, cari au încercat să apere, cu apucături viclene și cu rezistență corporală, dreptul ce-rțătenesc al dlui Vintilă Brătianu de a vorbi publicului despre serioa-sele dumisale îngrijorări patriotice. Eroismul țigănușilor de ambe-sexe, puși în serviciul marilor interese constituționale, nu poate fi tăgăduit. Cu toate acestea, copleșiți de numărul superior al inamicului, mult

mai bine pregătit sub raportul armamentului, ei s'au văzut nevoiți, așa zicând, să închine steagul. Un confrate a relatat cu de-amănuntul cruzimea infamilor zbiri repeziți împotriva presei, pomenind cazul unei sărmane vânzătoare de gazete, care bănuită că poartă asupra sa numere din *Viitorul*, și perchezitionată cam pretutindeni, și-a ridicat poalele în fața polițistului indiscret, pentru a-l convinge despre deșertăciunea curiozității sale...

La actul de violență al stăpânirii s'a adăugat, ca o completare necesară, rușinea țigăncii!

Încetul cu încetul, au fost mobilizați însă și combatanți mai serioși, fruntași ai partidului liberal, cari, sub comanda expertă și temerară a d-lui general Moșoiu, au spart frontul cordoanelor de jandarmi și, purtând pe brațe trofeele pachetelor de ziare, le-au împărțit, dincolo de zona ocupată, cititorilor nerăbdători să pună mâna pe foaia interzisă. Scenele s'au repetat cu regularitatea unor reprezentații în serie, oferind, dinaintea prânzului până spre amurg, mai cu seamă în după-amiezele fără ploaie, o priveliște gratuită, amuzantă și lipsită de riscuri.

La restaurantul de vis-à-vis, nemuritorul Mitică sorbindu-și cafeaua scotea ceasornicul din buzunarul vestei și spunea grăbit: — „S'a făcut ora două, neică, hai să plătim, că scăpăm revoluția!“

Am auzit oameni serioși spunând, că guvernul d-lui Iuliu Maniu n'a urmărit, prin aceste inocente manevre de stradă ale jandarmeriei, altceva decât o diversiune abilă, pentru a sustrage atenția opiniei publice de la nenorocirile abătute asupra țării în urma celor optsprezece luni de cârmuire național-tărănistă. I-a oferit, ca distracție, o mică parodie de război civil! Fiindcă, în definitiv, nimic grav nu s'a petrecut, iar așa numitul ziar confiscat se vindea în gura mare la fiecare colț de stradă.

Așa o fi. Pentru noi, însă, diversiunea rămâne inoperantă, convinși fiind, că nici batrachomyomachia din fața cafenelei Capșa, nici zvonurile senzaționale în legătură cu faimoasa chestiune închisă, nici întreruperea circulației prin jandarmi pe străzile Capitalei, nu vor reuși să deplaseze problema de competență a situației politice de astăzi.

Guvernul d-lui Iuliu Maniu, prin demagogie, nepricepere și lăcomie a împins România până la marginea prăbușirii, — guvernul d-lui Iuliu Maniu trebuie să plece! Până nu sărăcește țara de tot, și până ea nu se destramă ireparabil...

Furia legislativă

Caragiale, cu verva lui sarcastică, povestea adesea întâmplarea despre un biet nebun, care căra neconținut apă într'o găleată desfundată, și se supăra amarnic de câteori era deranjat de această lucrare încordată și inutilă. Zicea că-i activ. Tot ospiciul îl botezase: Ioniță Activul...

O asemenea activitate febrilă, pe teren legislativ, se încăpățânează să desfășoare și actualul guvern al d-lui Iuliu Maniu, aruncând cu nemiluita pe biroul Parlamentului maldăre întregi de legi destinate pieirii. Mai multe zeci de reforme, câteva sute de proiecte mai mărunte, peste zece mii de articole, au fost măcinate în gol la moara de vorbe din Dealul Patriarhiei, într'un acces de furie legiuitoare, care durează de mai bine de-un an. Fiecare ministru național-tărănist joacă rolul lui Ioniță Activul în mijlocul tovarășilor preocupați, cari, printr'o coincidență nefericită, sufăr cu toții de aceeaș boală.

✱ Cel mai grav afins, fără îndoială, rămâne d. Virgil Madgearu, care își închipuie foarte serios că are misiunea istorică de a așeza România-intregită pe temelii noi. De aceea, unde poate, dărană. Ce nu-i place, schimbă. Când îl mănâncă palma dreaptă, mai face o lege. Nimic nu poate rezista acestei porniri maladiice. Teascurile „Monitorului Oficial” nu mai prididesc tipărind. Deputații, aiuriți, votează cu amândouă mâinile, și tot rămân în urmă cu câte șapte bile albe. Țara, aiurită, privește cu groază la această orgie, sau urgie reformatoare, ne-mai-știind ce-i oprit și ce-i îngăduit, cât are de trăit o inovație și ce altă bazaconie îi urmează... Cetățenii mai slabi de înger s'au zăpăcit cu desăvârșire. Cei mai rezistenți așteaptă să treacă furtuna. Iar cei înțelepți, cari au văzut multe, privesc compăfimitor, gândindu-se la soarta inevitabilă a tuturor clădirilor ridicate pe nisip.

Va veni, într' adevăr, nu peste multă vreme, un vânt înviorător, care, purificând atmosfera, va mătura și maldărul de proiecte, de-asupra căruia d. Iuliu Maniu tronează azi ca un Demiurg de pe Târnavă, închipuindu-și că zidește o Românie nouă, după chipul și asemănarea sa. Să ne ferească Dumnezeu! Opera de restabilire a bunului simț și a echilibrului de judecată în drepturile lor nesocotite nu va fi, desigur, prea ușoară. Va fi mult de măturat în gospodăria țării după plecarea guvernului actual. Să vedeți ce va rămâne numai după d. Virgil Madgearu . . .

Dar operația nu se va putea evita. După nebunia de astăzi, care ne împinge cu zâmbetul pe buze spre haos, va trebui să urmeze o limpezire a lucrurilor, o mântuire a tuturor din potopul legiuitor. Ioniță Activul al lui Caragiale era un sârman nebun inofensiv. Activii noștri sunt furioși și porniți pe distrugere. Ar fi timpul suprem să li să pună cămașa de forță!

ALEXANDRU HODOȘ

Cronica politicei externe

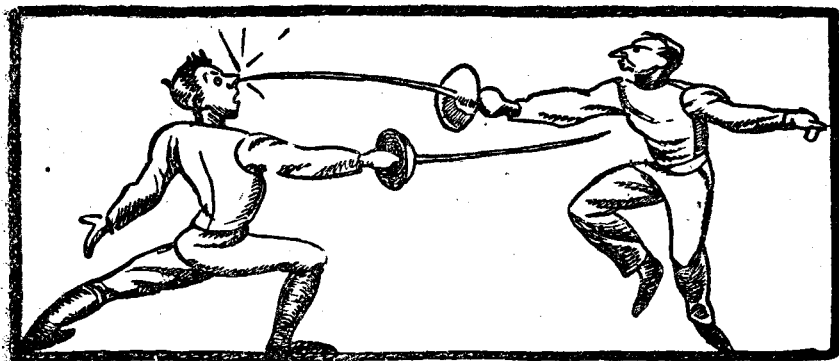
— Marea Britanie și Egiptul —

Egiptul, căzând sub influență engleză în urma acordului intervenit în 1904 între Franța și Anglita, aceasta a angajat în țară capitaluri uriașe, construind căi ferate și baraje gigantice spre regularea apelor și inundațiilor Nilului. Dacă, mai înainte, numai o mică parte a solului egiptean profita de apele binefăcătoare ale fluviului, azi, după lucrările efectuate de englezi, întinderi mari au fost deschise cultivei, transformând marea parte a Egiptului în cea mai fertilă regiune.

Ocupația engleză a adus astfel țării servicii incalculabile, totuși egiptenii, ca toate popoarele, fiind să-și recapete independența.

Mișcarea lor pentru libertate a început la sfârșitul războiului mondial, când un curent de libertate și independență a trecut peste toate popoarele subjugate. *Saad Pașa Zaglul*, un bărbat eminent, s'a pus în fruntea acestei mișcări naționaliste, desfășurând o febrilă activitate, atât în Egipt, cât și în străinătate. Nereușind să obție în 1919, la Paris, dela Conferința de Pace, nici o schimbare în situația politică a țării sale, s'a mărginit să lucreze în interesul ei, înjghebând un puternic partid, în al cărui program s'a înscris, ca punct principal, independența completă.

Manifestațiunile și dezordinele provocate de membrii acestui partid au silit ministerul englez să caute o pacificare, trimițând în acest scop, în 1920, o misiune, sub președinția lordului *Milner*, în Egipt. În urma raportului acesteia, Anglita a recunoscut, în 1922, independența Egiptului, acordându-i o Constituție, englezii continuând însă să ocupe militărește țara și menținând valabilitatea capitulațiunii.

GAZETA RIMATĂ

Echivocul...

*De=alungul vieții, cât trăim,
Zadarnic vrem s'o lămurim,
Căci pretutindeni și'n tot locul,
Ne urmărește echivocul,
Destinul nostru tănuit
Ascunde=un ce nelămurit...
De=aceea mie=mi face milă
Ingrijorarea lui Vintilă.
Il tot somează pe Maniu
Să iasă, până nu=i fărziu,
Din echivoc... Știu, că insistă, —
Dar oare=acest Maniu există?*

*Eu, să vă spun, am un vecin,
Nu=i suflet rău, nici nu=i hain,
E om cu multă judecată,
Și niciodată nu se 'mbată,
De=o singură meteahnă=i ros:*

Nea Naie Dungă e gelos,
Și 'nfuriat, din cauza asta,
Iși bate regulat nevasta,
Punându-i mâinile în coc:
— „Să ieși, madam, din echivoc,
„Când mă'ntorceam acas'aseară,
„Cu cine te pupai subt scară?“

Și-acum, de vreți, mă'ntorc din nou
Spre zâmbitorul meu erou.
Vedeți pe domnul președinte,
Cum vă promite, cum vă minte,
Ca un amabil dansator,
Cu gest rotund, curtenitor...
In țara noastră, echivocul
I-a fost dela 'nceput norocul,
De-aceea nu mă mir de loc
Că n'a ieșit din echivoc, —
Vă rog, tovarăși, a mă crede:
Când o ieși, nu se mai vede!

TALERUL CU DOUĂ-FEȚE

— Om de principii —

ÎNSEMNĂRI

Un oaspe binevenit. — Conte de Saint-Aulaire va reveni pentru câteva zile între noi, la sfârșitul acestei luni. Fostul trimis al Franței în România pe vremea războiului a fost martorul înțelegător al eroicelor noastre năzuinți pentru înfăptuirea unității naționale. A urmărit, cu frățescă emoție elanul ostirii românești spre crestele Carpaților, ne-a fost tovarăș răspânditor de încredere în cetatea asediată a Moldovei și s'a bucurat, laolaltă cu noi, de roadele scump plătite ale biruinței finale. Strălucitul prieten al țării noastre ne-a iubit în măsura în care ne-a cunoscut. Legătura aceasta de suflet, pe care nimic nu va putea s'o desfacă de-acum înainte, a fost plămădită din așteptări și dureri împărtășite, din amintiri tragice și nădejdi împlinite, de-alungul unor eforturi supraomenești pentru întronizarea dreptății.

De când ne-am despărțit, contele de Saint-Aulaire, reprezentantul loial al unei superbe intransigente de gândire, a cunoscut multe amărăciuni. România, la rândul ei, a trecut prin destule momente tulburi, în mijlocul cărora s'ar fi putut crede, că

cele mai înalte scopuri ale frământărilor de ieri au fost sacrificate, că uitarea prea facilă a epigonilor s'a așezat peste gloria morților din tranșee, și că aripile ostenite de zbor ale idealului realizat se târesc, disprețuite, în noroiul tuturor drumurilor. Astăzi chiar, când ilustrul nostru sprijinitor din vremuri grele se întoarce spre locurile aducerilor-ă-minte, se găsesc la cărma țării întregite oameni, cari, nu numai că n'au jefit nimic pentru triumful cauzei comune, ci s'au rânduieșit, cu trup și cu suflet, în tabăra dușmană, a cărei izbândă ar fi însemnat pierrea noastră. Conte de Saint-Aulaire va afla, desigur, cu multă surprindere, că ședința festivă a Parlamentului, unde i se pregătește o primire oficială, va fi prezidată de un fost cetățean al Ungariei de ieri, care a răcnit în Camera dela Budapesta blestemul său împotriva intrării în război a României dela 1916...

Ciudată întorsătură a lucrurilor! Dar acest incident, consecință amară a unor împrejurări trecătoare, nu poate să umbrească sărbătoarea sinceră a revederii, căci pe de-asupra slăbiciunilor de-o clipă, atât de

obișnuite în viața tuturor popoarelor, stau adevărurile eterne ale instinctului național, pe culmile cărora vechii camarazi de arme se vor regăsi totdeauna.

Domnul președinte. — În memoriile încredințate ziarului *Adevărul*, d. C. Stere a ajuns, în fine, la un capitol, pe care, renunțând la câteva dramatizări proprii temperamentului său înegurat, ar fi putut să-l facă interesant. Săbît titlul: „Domnul președinte“, colaboratorul de până ieri al guvernului actual încearcă un portret sufletesc al dlui Iuliu Maniu. Punând la contribuție întâmplări mai vechi și mai noi culese din experiență personală, d. C. Stere exprimă, în general, constatări cunoscute azi de toată lumea, dar trage concluzii cu totul disproporționate, împrumutând atribute diabolice unor pehlivăni rustice de cea mai inferioară esență cerebrală. Cu greu ni-l putem închipui, într' adevăr, pe d. Iuliu Maniu așa cum ni-l prezintă cel mai nou portretist al său. Un fel de Torquemada, inchișitor rafinat, de o cruzime rece, înzestrat, pe deasupra cu însușirile eroului lui Machiavel, primejdios și făjarnic, turnând otravă, cu surăsul politetei pe buze, celui mai bun amic poștit la ospăț . . . Sărmanul d. C. Stere, doborât pe culmea puterii cu o lovitură de pumnal în spate, nu se poate mângăia cu ideea, că a fost victima unor șiretenii cusute cu ață albă. Pentru a-și aranja o cădere tragică, demnă de un fost surghiunit al Siberiei, își creiază singur iluzia că a avut de-a face cu un adversar satanic, care a mai pus altă dată la cale, cu aceeași lipsă de scrupul și prefăcută inocență, și alte asasinat morale.

Decât, localizând o zicătoare franțuzească, am putea să amințim dlui C. Stere, că morții pe cari i-a dat gata d. Iuliu Maniu sunt foarte sănătoși, și că numai în măsura în care Blajul poate fi asemuit cu Roma seamănă și domnul președinte cu Cesar Borgia . . . Pentru noi problema s'a rezolvat foarte simplu. Abilitățile dlui Iuliu Maniu au devenit atât de străvezii

încât nimeni nu se mai lasă prins. Zâmbetul său s'a făcut atât de spălăcit, încât nu mai amăgește pe nimeni. Iar paharul, pe care l'a întins deopotrivă tuturora cu gest amabil de curtezană fanată, n'a conținut niciodată venin, ci numai apă stătută. Cine a gustat din ea, a scuipat cu scârbă, dar n'a murit nimeni.

Nu-i va reuși d-lui C. Stere să facă un erou dintr'o caricatură . . .

Guvernul și cultura. — Partidul național-tărănesc, al cărui noroc politic s'a plămădit din zăpăceala analfabetă a votului universal, are o oroare instinctivă față de orice așezământ cultural. Nu-i nevoie să mai demonstrăm cauza acestei porniri. Suntem înaintea unui conflict vizibil de interese. Niciodată demagogia n'a dus casă bună cu învățătura, căci, cu cât o clasă socială se desprinde mai hotărât din tenebrele ignoranței, cu atât devine mai anevoioasă captarea ei prin făgăduieli mincinoase și ațăări păfimașe.

Așa și numai așa, se explică prigoana sistematică îndreptată de guvernul actual împotriva unei societăți pentru popularizarea culturii ca „Astra“ dela Sibiu, căreia i-au fost suprimate ajutoarele de până acum; apoi, tratamentul vitreg rezervat Universităților, care trebuie să-și închidă laboratoarele; înai departe, atitudinea disprețuitoare față de corpul profesoral din întreagă țară, ale cărui drepturi au fost nesocotite; iar, acum în vremea din urmă, brutalitatea cu care s'au tăiat subvențiile Academiei Române, amenințată să-și închidă biblioteca, să-și reducă activitatea științifică și să renunțe la orice încurajare a mișcării literare.

Pretextul acestei măsuri represive, căci alt termen nu se poate întrebuința, îl furnizează prea cunoscuta criză financiară, — care nu-l împiedecă, totuși, nici pe d. Iuliu Maniu, parvenitul celei mai crase sterilități intelectuale, să-și alcătuiască o listă civilă de peste 100 milioane anual, nici pe d. Al. Vaida să-și îndoape voinicii cu burse

din bugetul statului, nici pe d. I. Lugojanu să bată, în dorul unui nou împrumut, toate căile Europei pe socoteala contribuabilului român... Dar aceștia toți, cași ceilalți bugetari vor îngășați cu câte șapte lefuri, sunt, bineînțeles, amici și clienți ai regimului actual, pe când la Academia Română, ce să zicem? național-tărăniștii lipsesc cu desăvârșire. Nici abecedarul din Topoloveni al dlui I. Mihalache, nici gramatica dela Chelmac a dlui Șt. Csicsó Pop n'au pătruns încă sub cupola nemuririi.

Inde irae... Academia Română pătimește din pricin a acestei nepotriviri de structură organică, intocmai ca biblioteca din Alexandria de pe urma califului Omar, care își limitase toleranța față de înțelepciunea omenirii între scoarțele Coranului. Cuceritorul de azi al României-intregite, d. Virgil Madgearu, nu procedează altfel. Arde tot ceea ce nu se potrivește cu ritualul geamiei unde, cu dela sine putere, s'a instalat profet... E aceeaș furie de distrugere a tuturor sectarilor. Să așteptăm până trece.

Bursele voinicilor. — Voinicia național-tărăniștă a găsit un mijloc foarte comod de a recruta aderenți în lumea studenției universitare. Imparte, din bugetul țării, burse pe alese băeților mai slabi de înger — și mai grei de cap — cari, ispitiji de avantajele unor răsplătiri materiale, consimt să se înscrie printre admiratorii cu leafă fixă ai d-lui Iuliu Maniu.

Așa s'au petrecut lucrurile de curând la Timișoara, unde ajutoarele studențești votate de prefectura județului — 34 burse în valoare de 180 mii lei — au fost distribuite, nu studenților celor mai meritoși și mai săraci, ci clientelei de partid, ademenită cu asemenea apucături încă de pe băncile școlii. Studențimea timișoreană, aflând de firul acestei afaceri, s'a întrunit la Școala politehnică, au examinat dureroasa întâmplare și au înaintat un protest energic, ca să se știe, că bursele nu s'au dat nici în temelul certificatelor de studiu, nici pe baza stării materiale a fiecăruia, ci exclusiv

după recomandările interesate ale unor persoane străine de școală.

Repartizarea așa numitelor ajutoare studențești s'a făcut prin mijlocirea unui oarecare d. I. Subțire, membru în consiliul județean și președintele cetelor de voinici din Timiș-Torontal. Nu mai avem nevoie să spunem ce criteriu a prezidat la o asemenea operație efectuată în familie!

Această confuzie metodică, pe care o face guvernul actual între banul public și necesitatea propagandei național-tărăniște, nedă măsura cea mai justă a fundamentului moral pe care se sprijinesc așa numitele organizații „voinicești“ din Ardeal și Banat. Cei mai favorizați dintre tinerii campioni ai demagogiei, foști agenți electorali și ciomăgași în alegeri, se plimbă prin străinătate, ca să se întoarcă acasă tot atât de analfabeți cum au plecat. Cei rămași în țară ciugulesc de unde pot, recompensa serviciilor depuse.

Ce rușinoasă procedare! Nu i s'ar putea pune capăt, odată pentru totdeauna, hotărându-se, chiar de autoritățile școlare, că nicio bursă și niciun ajutor nu se mai poate acorda decât studenților lipsiți de mijloace și numai celor supuși unui concurs prealabil? Altminteri vor lua burse și ajutoare studențești până și birjarii din Mănăștur...

Mussolini împărat al latinilor? —

Revista engleză *Harper's Magazine* a publicat sub titlul de mai sus un articol semnat de d. Hiram Montherwell, în care prefinde că: „Mussolini a și pus temelile unui imperiu latin. Spania este legată de Italia printr'o alianță intimă, implicând în caz de război, ajutorul flotei spaniole.“

Articolul fiind reproduș în revista fascistă *Anti-Europa*, ale cărei legături cu *Popolo d'Italia* dirijat de fratele Ducelui sunt cunoscute, a provocat o vie polemică în presa spaniolă, aceasta refuzând să admită că o asemenea alianță îndreptată contra Franței ar putea să existe.

D. Santiago Alba, șeful stângei liberale, spune de pildă că „Spaniolii constituționali,

chiar dacă n'ar fi invitați de Franța, vor avea să se ocupe de anumite informațiuni publicate de presa italiană privitoare la un tratat secret, având drept obiect politica Mediteranei."

Și în altă parte:

"Trebuie să spun însă sincer, nu cred ca generalul de Rivera să fi luat asupra lui sarcina de a compromite Spania într-o asemenea aventură. Nu cunosc spaniol constituțional, monarhist sau republican, capabil să aplice, în caz de război, condițiunile unui tratat de acest fel și semnat în atare condițiuni. Însă actualitatea chestiunii mediterane, desbătută zilele trecute la Londra în lipsa Spaniei, cere ca această chestiune să fie examinată în public și ca o declarație să se producă imediat ce parlamentul va funcționa. Nimeni nu poate să dispună de destinele Spaniei, a copiilor săi, de teritorul și de averea sa, fără concursul organelor constituționale."

Recentul discurs al lui Mussolini la Florența, plin de presimțiri războinice ca un cer senin străbătut de fulgere, ar putea să constituie un argument în plus pentru aceste presupuneri. Dar, comentatorii acțiunilor Duceului dau asigurări liniștitoare, spunând că Italia fascistă n'a dus și nu duce o politică externă agresivă, ci nu face decât să prevină pe dușmanii ei probabili, că niciun atac n'o va găsi nepregătită.

E vechiul dicton: *Si vis pacem para bellum*, a cărui înțelepciune guvernul din Roma a găsit-o pe solul patriei sale, moștenire din strămoși. Totuș, opinia publică apuseană n'a fost nici când, de zece ani încoace, mai îngrijorată decât acum cu privire la soarta liniștei în Europa.

Decadența radicalilor francezi. — Partidul radical-socialist a jucat dela începutul secolului nostru, dintre toate partidele și grupările politice din Franța, rolul cel mai de seamă. Din 1899, când afacerea Dreyfuss l-a adus la guvern, partidul din care au făcut parte bărbați ca Waldeck-Rousseau și Combes, a fost mereu arbitru situației,

deținând puterea un număr îndelungat de ani.

O singură dată în alegeri, în cele dintâi după război, a suferit o înfrângere, explicabilă prin curentul naționalist, inclinând spre dreapta, creat de victorie. Curând însă s'a refăcut, și în 1924, cartelat cu socialiștii, a reușit să devie iarăși partidul cel mai numeros din Cameră, răsturnând nu numai guvernul Poincaré, dar chiar pe președintele republicii, Millerand, silindu-l să demisioneze înainte de vreme.

În urmă însă, după eșecul suferit de guvernele radicale, obligate de opinia publică să cedeze în 1926 puterea dlui Poincaré, situația a început să se schimbe în defavoarea radicalilor. În alegerile generale dela 1928, pe când socialiștii au reușit să se menție pe pozițiile din 1924, nepierzând decât două locuri, radical-socialiștii au pierdut zece și, deatunci, în alegerile parțiale ce au urmat, au mai pierdut alte unsprezece mandate, dintre cari șapte au fost câștigate de socialiști.

Socialiștii au putut să câștige aceste locuri dela radicali, pentrucă, în alegeri, cele două partide luptă fiecare pe proprie socoteală. Numai în cazul când se produce balotaj, candidatul partidului care obține mai puține voturi este obligat să renunțe în favoarea candidatului celui alt partid, mai favorizat de alegători; normă care nu se respectă de altfel în totdeauna, cum s'a întâmplat acum de curând, în circumscripția electorală Bergerac, unde, declarându-se balotaj la primul scrutin, candidatul socialist, deși obținuse mult mai puține voturi decât candidatul radical, și-a menținut totuși candidatura, cu toate ordinele primite dela centru.

Situația celor două partide cartelate în parlament este astăzi următoarea: 114 radicali față de 107 socialiști, pe când în Aprilie 1928 ei numărau 125 deputați și socialiștii numai 100, iar în 1924, 135 față de 102. Dela 1924 până astăzi se observă, prin urmare, o continuă diminuare a forțelor radicale în parlament, întărindu-se în

detrimentul lor, pe de-o parte partidele burgheze naționaliste, care au câștigat în alegerile parțiale patru locuri, pe de alta socializtii cari au câștigat șapte.

După cum se vede, elementele de dreapta ale partidului radical îl părăsesc pentru celelalte partide și grupări burgheze, iar cele de stânga se raliază partidului socialist, care are toate șansele ca, până la viitoarele alegeri generale, să-l întrecă în ce privește numărul reprezentanților în parlament. Într'un asemenea caz s'ar crea socialiștilor o situație superioară în cartel, dându-le dreptul să reclame ei puterea, drept pe care, tocmai în virtutea superiorității numerice, l-au recunoscut până acum partidului radical.

Pentru viitor, se poate prevedea că procesul va continua, și că se vor întări socialiștii și partidele de dreapta și de centru în paguba radicalilor, dacă aceștia nu și vor schimba tactica politică, denunțând cartelul, una dintre cauzele scăderii actuale a popularității lor. Iar rezultatul alegerilor generale din 1932 va fi, pe lângă o puternică minoritate socialistă, o majoritate de centru și de dreapta, care să poată governa.

Partidul radical însă, care dela începutul secolului, s'a găsit mereu pe planul întâi în politica franceză, va trece pe al doilea plan.

Încă unul! — Ziarul *Universul* a mai descoperit încă un corifeu din tabăra guvernamentală, care nu prea știe să spună unde-a fost și ce-a făcut pe vreme războiului. E d. P. Andronescu, directorul general al Poștelor și Telegrafelor, supranumit cu această ocazie Plautius Vagabondus din pricina celor două acte de naștere diferite, mulțumită cărora s'a sustras dela serviciul militar. Nu chiar dezertor, prin urmare, ca d. D. Moldovanu, fostul guvernator al Basarabiei, ci simplu delinvent al legii de recrutare. Oricum, un fapt rămâne dincolo de orice interpretare. În vreme ce tineretul vechiului Regat cădea secerat de gloanțe pe câmpul de bătaie, d. P. Andronescu stătea ascuns undeva în Elveția,

fără să audă glasul datoriei, care-l chema în țară. Cum a scăpat de judecata Curții marțiale după această ispravă, rămâne să se lămurească de-acum încolo. Deocamdată constatăm, că nefiind nici invalid de războiu, nici fost combatant, nici tribun al unității naționale, era indicat să ocupe o demnitate însemnată subț cămuirea dlui Iuliu Maniu!

Toți chiulangii și toți dezertorii din vremea războiului s'au strâns astăzi în jurul fostului voluntar austriac dela Isonzo, ajuns prim-ministru în România-intregită, fiindcă aci nimeni nu le cere socoteală de trecut. E un fel de solidăritate a păcatului, care-i leagă pe toți laolaltă... Ce spune însă țara? Câtă vreme mai îndură să fie stăpânită de toți becnisnicii și lașii, cari au părăsit-o, au bașjocorit-o și au trădat-o când avea nevoie de jertfa fiilor ei? Nu vine nimeni cu mătura cea mare?

Clasicii români. — Editura „Scrisul Românesc” din Craiova, prezintă publicului cititor, *Clasicii români comentați*, într'o ediție care constituie într'adevăr un eveniment cultural, atât prin concepția cu totul nouă care a prezidat la alcătuirea ei, cât și prin valoarea colaboratorilor, pe cari editura craioveană a izbutit să-i grupeze în jurul acestei mari și prețioase lucrări.

E întâia oară când opera atât de împrăștiată a scriitorilor noștri clasici ni se înfățișează concentrată la un loc, înlesnind tineretului școlar cunoașterea metodică a valorilor care alcătuiesc temelgia literaturii românești.

Toate volumele din această colecție sunt însoțite de studii introductive, care, îmbrățișând pe larg viața și opera scriitorilor clasici, oferă cititorilor bogate și luminoase pagini de istorie literară.

Tineretul școlar și îndeosebi candidații la examenele de bacalaureat nu se pot dispensa de această colecție, care cuprinde tot ce e necesar pentru o bună orientare în studiul literaturii românești.